

חמץ - היתרא בלע או איסורא בלע

פליט אף על גב דתשמישו באור סגי לה ברותחין ולדידיה אפילו שפודין ואסכלאות שתשמישן ע"י האור סגי ברותחין ולא נהגו העם כדבריו. ונראה לי ראייה לדבריו מסכיני דפיסחא דפסיק תלמודא ברותחין ואינו מחלק בין גדולים שתשמישן ע"י האור בין קטנים שאין תשמישן ע"י האור כאשר חלקו בסכינים של עכו"ם וראבי"ה פסק כדבריו וכתב מה שנהגו ללבן את השפודים מפני שהן ארוכין יותר מדאי:

מגיד משנה

וכן הסכינן מרתיח וכו'. בגמ' (פסחים ל'): א"ל רבינא לרב אשי הני סכיני דפסחא היכי עבדינן להו א"ל קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעייל להו לקתייהו ברותחין והלכה אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון ע"כ בגמ'. ושפודין ואסכלאות לא נתבאר דינן בגמ' לענין חמץ בפסח ונחלקו בו המפרשים ז"ל יש מי שאומר שדינן כדין שאר איסורין וצריכין לבון ויש מי שאומר שכיון שמה שבלעו היה היתר די בהגעלה. ואפשר שזוהו דעת רבינו שהזכיר כאן בסכינין הגעלה ופרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות בלוקח סכין מן העכו"ם הצריכין לבון ולא הזכיר כאן לבון כלל. ומ"מ דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל להשוות חמץ לגיעולי עכו"ם והם סוברים שבסכינין אף בגיעולי עכו"ם אינן צריכין אלא הגעלה כמו שיתבאר שם:

ד. הר"ן על הרי"ף | מסכת פסחים דף ח עמוד א

כתב הרמב"ן ז"ל דליתא שכל הכלים הבלועים מחמץ אף על פי שבלעוהו קודם הפסח איסורא בלעי וכל שתשמישן ע"י האור צריכין לבון דלא אמרו היתירא בלע אלא בקדשים שבשעת בליעתם של כלים לא היה שם איסור עליו שעדין לא נקרא נותר לפי לא חל [שמו] על אותה בליעה מועטת שנשארה לאחר הגעלה ומשום הכי סגי להו בשפוד ואסכלא של קדשים בהגעלה אבל חמץ כיון שהיה שמו עליו קודם שנבלע בכלים הללו בשעת בליעותן איסורא בלעי וכן נראה שהוא דעת הרב אלפסי ז"ל שהביא כאן בהלכותיו דברים שנשתמש בהן ע"י האור כגון השפודין ואסכלאות מלבנן ולא חלק כלל בדין זה לענין חמץ משמע דס"ל שאף לענין חמץ דינן כן.

א. עבודה זרה דף עה עמוד ב

מתני'. הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל - יטביל, להגעיל - יגעיל, ללבן באור - ילבן באור. השפוד והאסכלא - מלבנן באור.

גמרא- רמי ליה רב עמרם לרב ששת, תנן: השפודין והאסכלא - מלבנן באור, והתנן גבי קדשים: השפוד והאסכלא - מגעילן בחמין! א"ל: עמרם ברי, מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים? הכא היתירא בלע, התם איסורא בלע.

ב. פסחים דף ל עמוד ב

אמר ליה רבינא לרב אשי: הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו? אמר ליה: לדידי חדתא קא עבדינן. - אמר ליה: תינח מר דאפשר ליה, דלא אפשר ליה מאי? - אמר ליה: אנא כעין חדתא קאמינא; קתייהו בטינא, ופרזלייהו בנורא, והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין. והלכתא: אידי ואידי ברותחין, ובכלי ראשון.

תוספות

והלכתא אידי ואידי ברותחין - תימה דתניא בתוספתא דע"ז הסכין והשפוד והאסכלא מלבנן באור ובפרק קמא דחולין (דף ח: ושם) אמר כגון שליבנה באור אלמא צריך ליבון ותיירך ר"ת דאמר בירושלמי דמיירי בסכינים ארוכים שצולין בהם בשר דומיא דשפוד וכן ההוא דחולין ועוד יש לחלק בין היתירא בלע ובין איסורא בלע כדמחלק רב אשי בשילהי מסכת ע"ז והא דמצריך להו רב אשי הכא ליבון מחמיר על עצמו היה.

ג. רמב"ם | הלכות חמץ ומצה, פרק ה

[הלכה כג] כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין בכלי ראשון כגון קדרות ואלפסין, נותן אותן לתוך כלי גדול וממלא עליהן מים ומרתיחן בתוכו עד שיפלטו ואחר כך שוטף אותן בצונן ומשתמש בהן במצה, וכן הסכינין מרתיח את הלהב ואת הנצב בכלי ראשון ואחר כך משתמש בהן במצה.

הגהות מיימוניות

[א] כל שתשמישו ע"י האור מלבנו באור וכו' לכך כתב בעל הרוקח שכסוי קדרה שאפו עליו בצק צריכה ליבון וכו' אמנם רא"ם כתב שאפילו דבר שתשמישו ע"י האור סגי בהגעלה ברותחין גבי מאני דפיסחא כיון שבשעת בליעתן היה היתר דקיי"ל לרב אשי כדמסיק בשילהי ע"ז דכל מילתא דהיתרא אף על גב דכי פליט איסורא קא

[סעיף ד] כלים שמשמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם, צריכים ליבון; והליבון הוא עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם. הגה: ויש מקילין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ (מרדכי סי' פ"ז והגהות מיימוני פ"ז מהלכות מ"א). ונוהגין כסברא ראשונה בכל דבר שדינו בליבון, אבל דבר שדינו בהגעלה, רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו, סגי בליבון קל כזה.

ו. שו"ע או"ח | הלכות פסח סימן תנב

[סעיף א] יש לזוהר להגעיל קודם שעה חמישית כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו (או אם יש ששים במים נגד כלי שמגעיל או לאו). (טור) וכו' ... וכשמגעיל קודם פסח לאחר שש צריך לזוהר בכל הדברים הנזכרים * שאין צריך לזוהר בהן קודם שש.

ביאור הלכה

* שאין צריכין לזוהר בהם וכו' - הנה הרמ"א והמחבר בכל סעיף זה קיימא בחדא שיטתא דבזמן שמותר החמץ מקרי נ"ט בר נ"ט דהתירא וא"צ לזוהר בשום דבר ועיין בעו"ש ובפר"ח ובביאור הגר"א דכל זה הוא לדעת הפוסקים שסוברין דחמץ מיקרי התירא בלע אבל לדעת הסוברין דחמץ מיקרי איסורא בלע וכן סתם המחבר לעיל בסימן תנ"א ס"ד א"כ אין חילוק בין קודם שעה ה' או כל היום וע"ש בפר"ח שהקשה דברי הפוסקים אהדדי ולפ"ז באחד משני דברים שהבאתי במ"ב דהיינו שיהיו הכלים אינן בני יומן או שיכשיר היורה הגדולה ויהיה בה ששים לבטל הכלים שמגעילין בה שזהו מעיקר הדין צריך לזוהר בזה אפילו כשמגעיל בזמן היתר חמץ מדינא ובמדינתנו שנוהגין להגעיל ביורה גדולה כל כלי אנשי העיר שהיתר ששים א"א להיות נגד כל הכלים שהרי מצטרפין יחד כל הפליטות כמש"כ המ"א ע"כ יש לזוהר שלא להגעיל שום כלי אא"כ עבר מעל"ע מעת שנשתמש בה חמץ ויש מהדרין שכשרוצין להגעיל כליהם מחמץ פוסקין להשתמש בהם חמץ ג' ימים מקודם [מהרי"ל ומטה משה]:

ז. שו"ע או"ח | הלכות פסח סימן תנא

[סעיף יא] מחבת שמטגנין (פי' שיוצקין בה שמן לאפותו) בה, מותרת בהגעלה; ואם היא ארוכה, משים חציה והופך עוד ומשים חציה האחר. ואם היא ארוכה ביותר, מלבנה באמצע (ובליבון כל דהו שקש נשרף עליו סגי ליה. ויש מחמירין ללבן המחבת, אך בלבון כל דהו דהיינו שישרוף עליו קש מבחוץ סגי (ד"ע). ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו סגי ליה בהגעלה אם אין בו גומות) (מהרי"ל).

ח. שו"ע יו"ד | הלכות הכשר וטבילת כלים סימן קכא

[סעיף ד] ^(ט) מחבת שמטגנים בה, אף על פי שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה, לענין שאר איסורים צריכה ליבון.

(ט) מחבת כו'. כ"כ המרדכי סוף ע"ז וס"ל דלפעמים נתייבש בה והוי כתשמישו ע"י האור וכו' דבהתירא בלע א"צ ליבון כמ"ש ע"ו א' אבל הרא"ש וראב"י דחו סברתם דא"כ בקדירה נמי ליחוש והביא ראייה מתוספתא דע"ז ומחמי חמין וטיגון כו'. והנה המחבר תפס עיקר דברי הרא"ש אלא שיש להחמיר אבל בחמץ דבלא"ה י"א דחמץ נקרא התירא בלע אף על גב דלא ס"ל כן כמ"ש שם מ"מ בכה"ג יש לסמוך עליהם:

ט. טור או"ח | הלכות פסח סימן תנא

כסוי של ברזל שמשמין אותו על חררה שנאפת על הכירה י"א שאפילו הגעלה אינו צריך כיון שאינו עשוי אלא לכסות ואין החררה נוגעת בו ונראה לי שצריך ליבון כי ברוב פעמים נוגעת בו ועוד שהוא מזיע מהבל החררה שתחתיו: